

Mišljenje o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu dostavlja svoje mišljenje na objavljeni Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Radi preglednosti iznesenog, a kao poticaj za daljnju raspravu o objavljenom Nacrtu, prvo će biti iznesene općenite napomene u pogledu teksta Nacrta, a potom konkretne primjedbe i sugestije.

A. OPĆENITO

Objavljeni Nacrt ne sadrži samo kozmetičke zahvate, već i prijedloge o sadržajnoj pa i o strukturnoj promjeni sustava znanosti i visokog obrazovanja kojom bi se očito trebalo na duže vrijeme stabilizirati taj sustav. Stoga treba istaknuti da čak i kada bi se postojeći tekst Nacrta izmijenio i doradio te postao dio našeg pozitivnog prava, daljnje izmjene zakonodavstva o znanosti i visokom obrazovanju ne bi, barem za neko vrijeme, bile potrebne.

Također je važno naglasiti da, suprotno sugestijama Sveučilišta u Zagrebu te suprotno ranijim naznakama iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nacrtu nije prethodila javno najavljena izrada strategije razvoja znanosti i visokog obrazovanja, koja bi na objektivan, znanstveno utemeljen i sveobuhvatan način detektirala postojeće probleme sustava znanosti i visokog obrazovanja te, temeljem toga, ponudila adekvatna rješenja za poboljšanje toga sustava. Bez te strategije nije moguće sa sigurnošću utvrditi hoće li promjene koje se predlažu biti dovoljne za saniranje postojećih problema u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Drugim riječima, nisu predviđene posljedice primjene većine predloženih normi.

Nadalje, ima li se na umu obujam promjena i njihov značaj, mora se konstatirati da je ostavljeni rok za javnu raspravu jednostavno prekratak. To već na prvi pogled proizlazi iz broja zakonskih članaka Nacrta (Nacrt sadrži 67 zakonskih članaka; otprilike jedna trećina članaka sastoji se od 5 do 10 stavaka ili točaka). Značenje promjena ne ogleđa se isključivo u broju zakonskih članaka. Mnogo je važnije da Nacrt predviđa čitav niz rješenja kojima se mijenjaju ključna rješenja zakonodavstva koje uređuje znanost i visoko obrazovanje (ukidanje obveznih napredovanja, posebni slučajevi otkazivanja ugovora o radu, pravno uređenje rada zaposlenika nakon navršenih 65 godina života, promjene u vezi sa klasifikacijom pojedinih prihoda, uvođenje programskih ugovora, itd.).

Obrazloženje koje je objavljeno uz Nacrt nije dovoljno sadržajno i opširno, što praktički onemogućava da se rasprava o Nacrtu vodi na adekvatan način. Naime, dostavljeno obrazloženje vrlo je šturo i u osnovi se svodi na reproduciranje, odnosno prepričavanje sadržaja, a ponegdje čak i teksta pojedinih odredaba Nacrta. Razlog tome je, između ostalih, nedostatak relevantnih istraživanja, prikupljanja i obrade podataka, itd. Stoga se iz takvog obrazloženja, na žalost, ne mogu razaznati *ratio* pojedinih predloženih promjena, učinci tih promjena te način tumačenja pojedinih odredaba kojima se predlažu pojedine promjene. Zbog toga bi u daljnjem tijeku javne rasprave o Nacrtu bilo prijeko potrebno izraditi opširnije obrazloženje koje će zainteresiranoj javnosti omogućiti cjeloviti uvid u sadržaj i domašaj predloženih promjena. Jedino na taj način bit će moguće argumentirano te znanstveno i stručno utemeljeno raspravljati o predloženim promjenama.

Konačno, iako određena rješenja koja se predlažu imaju potencijal da poboljšaju sustav znanosti i visokog obrazovanja, činjenica je da neka od njih nisu do kraja osmišljena ili normativno zaokružena što, kao što će u nastavku biti detaljnije elaborirano, ostavlja otvorenim niz pitanja koja, u slučaju nepronalaženja zadovoljavajućih normativnih rješenja, u krajnjoj liniji može donijeti više štete nego koristi. Nadalje, za neke promjene koje se predlažu teško je pronaći valjane argumente. Možda je to rezultat i činjenice da obrazloženje koje prati Nacrt u ovom trenutku nije na razini dovršenosti koja bi omogućavala argumentiranu raspravu, a možda i nedovoljne uključenosti akademske zajednice u normativno definiranje tih promjena (dakle onih koji imaju neposredni uvid u funkcioniranje sustava znanosti i visokog obrazovanja). U tom smislu, u daljnjoj bi javnoj raspravi fokus interesa zainteresiranih čimbenika trebao biti upravo na tim spornim ili otvorenim pitanjima predloženog Nacrta. Osim toga, potrebno je naglasiti da Nacrt u ovom trenutku nije na potrebnoj nomotehničkoj razini dovršenosti. Naime, u Nacrtu je moguće uočiti određeni broj jezičnih i pravopisnih pogrešaka, tiskarskih pogrešaka, ali i terminoloških, stilskih pa i sadržajnih nedorečenosti i nedosljednosti. I o tim bi elementima predloženog Nacrta u daljnjoj raspravi trebalo voditi računa.

Kao doprinos početku argumentirane rasprave o Nacrtu, u nastavku iznosimo određene primjedbe i sugestije na pojedina rješenja Nacrta.

B. POJEDINE PRIMJEDBE I SUGESTIJE

1. PROMJENE U SUSTAVU ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

1. Nacrtom se predlaže da se, umjesto sadašnjih četiriju vijeća koja su zadužena za strateško promišljanje znanosti, tehnologije i visokog obrazovanja (Nacionalnog vijeća za znanost,

Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, Vijeća za nacionalni inovacijski sustav i Tehnologijskog vijeća), uvede jedno vijeće – Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnologiju (čl. 6). Iz Nacrta, međutim, nije vidljivo zašto se predlaže takva izmjena. Dapače, vrlo je teško pronaći argumente koji bi govorili u prilog potrebi predloženog spajanja djelatnosti četiriju, načelno, vrlo raznorodnih vijeća. Bez ikakve sumnje, znanost, visoko obrazovanje, inovacije i tehnologija imaju značajan broj dodirnih točaka. U tom smislu, usklađenost svih četiriju elemenata nužno mora postojati. Međutim, posebnosti četiriju navedenih dijelova sustava znanosti i visokog obrazovanja sugeriraju kako o njihovom razvoju moraju voditi računa posebna vijeća, baš kao što je to i danas slučaj. Naime, zbog opseg aktivnosti koje je potrebno osmisliti i provesti u okviru svakog od navedenih dijelova sustava znanosti i visokog obrazovanja, a posebice zbog sadržajne specifičnosti svakog od tih elemenata, nije realno za očekivati da će jedinstveno vijeće imati kapacitete i mogućnosti adekvatno se posvetiti problemima svih četiriju dijelova sustava znanosti i visokog obrazovanja. Zbog toga predlažemo da sustav strateškog planiranja znanosti i visokog obrazovanja ostane isti kao i do sada, dakle da se sastoji od četiri samostalna vijeća, koja će u određenim segmentima u kojima dolazi do preklapanja dijelova sustava za koje su nadležni, djelovati zajednički, kao što je to predviđeno u čl. 8. važećeg Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (dalje u tekstu: ZZDVO).

2. Nacrtom se predlaže izmjena u postupku izbora u znanstveno znanje na način da se propisuje kako u povjerenstvu za izbor dva člana, predsjednik i jedan član, ne mogu biti zaposleni u znanstvenoj organizaciji u kojoj je zaposlen pristupnik (čl. 35/2). Takvo rješenje u velikoj bi mjeri mogao zakomplicirati, pa i potpuno onemogućiti izbor u onim znanstvenim organizacijama koje jedine imaju ovlaštenje za izbor u neko znanstveno polje. U takvim bi situacijama, naime, jedini izlaz bio angažiranje inozemnih članova povjerenstva što bi moglo otežati, produžiti, ali i značajno poskupjeti cjelokupan postupak izbora. Zbog toga se u ovom segmentu predlaže zadržati postojeće rješenje.

3. Prema odredbi čl. 31. Nacrta kojim se mijenja čl. 77. ZZDVO osobe koje su završile preddiplomski stručni studij mogu se kandidirati za upis na diplomski sveučilišni studij, uz ispunjenje posebnih pretpostavaka (čl. 77. st. 5.). Prema istoj odredbi, osobe koje su završile specijalistički diplomski stručni studij mogle bi upisati poslijediplomski specijalistički studij. Takav pristup nije prihvatljiv, jer se time stvaraju pretpostavke za brisanje razlike između stručnih i sveučilišnih studija, te nisu u skladu s binarnim sustavom visokog obrazovanja. Sveučilišni i stručni studiji različiti su sustavi obrazovanja, koji imaju različite ishode učenja te različitu svrhu. Kao što to jasno proizlazi iz čl. 69. ZZDVO, sveučilišni i stručni studiji obrazuju potpuno različit profil kadrova. U tom smislu, nemoguće je dopustiti bilo kakvo „križanje“ i ujednačavanja tih sustava, odnosno omogućiti studentima koji su se obrazovali na stručnim studijima da temeljem kompetencija stečenih na takvoj vrsti studija nastave obrazovanje na sveučilišnim studijima. Time se narušavanju i temeljna načela kvalitete koja proizlaze iz ZOOKUZIVO i europskih dokumenata.

4. U pogledu izvora financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja Nacrtom se predviđa uvođenje određenih promjena koje bi trebalo u nastavku procedure detaljnije elaborirati. Naime, u čl. 107 uvodi se nova skupina prihoda, tzv. „namjenski prihodi i primitci od pomoći, donacija, prihoda za posebne namjene, prihoda od prodaje ili zamjene imovine“. Prije svega, bilo bi potrebno precizno definirati o kojim je ovdje prihodima riječ, odnosno što se smatra „namjenskim prihodima“, „prihodima za posebne namjene“ i „primitcima od pomoći“. Osim toga, čini se da su u predloženoj alineji 6. čl. 107. ZZDVO-a navedeni vrlo raznorodni izvori financiranja, koji imaju malo toga međusobno zajedničkoga. Stoga se predlaže da se pojedini izvori prihoda navedeni u toj alineji grupiraju po srodnosti i preraspodjele u nekoliko alineja, tako da bi, na primjer, u jednoj alineji bili namjenski prihodi i prihodi za posebne namjene, u drugoj alineji, prihodi od školarina, istraživačkih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih djelatnosti, u trećoj alineji bili bi prihodi od sveučilišnih i ostalih zaklada, primitaka od pomoći, donacija i izravnih ulaganja pojedinaca, u četvrtoj alineji, prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba te prihodi od prodaje ili zamjene imovine, a u petoj alineji, prihodi iz ostalih izvora. Također bi trebalo paziti da se pod različitim nazivima ne pojavljuju praktički iste vrste prihoda, kao što je u predloženom tekstu.

2. RADNOPRAVNI I STATUSNI ASPEKTI

1. Vidljivo je da Nacrt sadrži niz novih rješenja u pogledu radnopravnog statusa pojedinih skupina zaposlenika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Budući da gotovo sve predložene izmjene u pogledu radnopravnog statusa smjeraju k umanjenju postojećih prava ili pooštrenju postojećih uvjeta zapošljavanja i rada u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, može se zaključiti da su one u prvom redu inspirirane trenutno lošom financijskom situacijom u društvu, a poglavito u javnom sektoru. Potrebno je, međutim, podsjetiti da bi predložene izmjene trebale biti dugoročne pa, u tom smislu, nije oportuno radi - za nadati se - kratkoročnih financijskih problema uvoditi određene restrikcije koje dugoročno mogu ugroziti funkcioniranje čitavog sustava znanosti i visokog obrazovanja. Mišljenja smo, naime, da postojeće probleme u znanosti i visokom obrazovanju, od kojih su mnogi prouzročeni općenito nedostatkom ulaganja u sustav, treba rješavati postupnim povećanjem izdvajanja za znanosti i visoko obrazovanje, baš kao što to čine sve razvijene zemlje, te baš kao što je i svojedobno najavljivano iz resornog Ministarstva, a ne nepotrebnim i kontraproduktivnim radnopravnim restrikcijama.

2. Nacrtom se predlaže ukinuti tzv. obvezna napredovanja. Ostaje, međutim, nejasno pod kojim se pretpostavkama napreduje te tko donosi odluku o pokretanju postupka napredovanja. Naime, Nacrt jedino predviđa koliko je minimalno vrijeme potrebno provesti u pojedinom zvanju (v. čl. 18. i čl. 43.). Zbog ekonomskog okruženja u kojem se trenutno nalazimo nameće se zaključak da

se obveza napredovanja ukida zbog ušteta na plaćama znanstvenika zaposlenih u sustavima znanosti i visokog obrazovanja. No, ako jedini kriterij za napredovanje bude raspoloživost sredstava za financiranje plaća osoba koje bi trebale napredovati, takav će sustav vjerojatno djelovati destimulativno za kvalitetne znanstvenike i nastavnike, koji se neće htjeti podvrći neizvjesnosti (ne)napredovanja. Zbog toga je potrebno jasno zakonski definirati barem okvirne kriterije na temelju kojih će se donositi odluka o raspisivanju javnog natječaja za izbor u (više) zvanje, kako se one djelatnike u sustavu koji svojim radom to zaslužuju ne bi onemogućavalo ili nepotrebno usporavalo u njihovom napredovanju.

3. U sustavu u kojem više ne bi bilo obveznih napredovanja, predviđa se podnošenje i prihvaćanje izvješća (umjesto postojećih reizbora, odnosno izbora u viša zvanja). Nejasno je pritom koje uvjete znanstvenik treba ispuniti da bi njegovo izvješće bilo prihvaćeno. Ako bi ti uvjeti po svojem sadržaju odgovarali uvjetima na temelju kojih je znanstvenik izabran na svoje radno mjesto, to bi praktički značilo da je znanstvenik permanentno u postupku reizbora, jedino što se ne provodi javni natječaj. S druge strane, ako bi se tražilo više od toga, tada bi događalo da znanstvenik ispunjava uvjete za napredovanje, kako bi mu bilo prihvaćeno izvješće, ali se iz razloga financijske prirode (nedostatak sredstava za financiranje uvećane plaće) postupak napredovanja ne bi pokretao. U tom bi se slučaju od znanstvenika zahtijevalo da ispunjava uvjete za izbor u više zvanje, ali ga se u više zvanje ne bi biralo. Ako bi se mogućnost napredovanja uvjetovala slobodnim radnim mjestima u višim zvanjima, tada bi osobe čija su izvješća prihvaćena, ali nije pokrenut postupak napredovanja, jer nema slobodnih mjesta, bile stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe za koje postoji mogućnost napredovanja (zbog postojanja slobodnog mjesta u višem zvanju). U takvim okolnostima neće nužno napredovati kvalitetniji znanstvenici, već oni za koje postoje slobodna mjesta za napredovanje. Zbog toga bi trebalo preispitati opravdanost uvođenja predloženog sustava kontrole ili barem preciznije definirati koje je uvjete potrebno zadovoljiti kako bi izvješće bilo prihvaćeno.

4. Nacrtom je, nadalje, predviđeno otkazivanje ugovora o radu za osobe čija izvješća nisu prihvaćena. Riječ je o osobno uvjetovanom otkazu ili otkazu s ponudom izmijenjenog ugovora o radu u skladu s općim propisima o radu i općim aktom poslodavca (st. 4. čl. 19., st. 4. čl. 47. Nacrta). Takvo se rješenje, međutim, ne uklapa u logiku Zakona o radu. Naime, iako *lex specialis* (u ovom slučaju ZZDVO) po prirodi stvari smije odstupati od *legi generali* (ovdje Zakon o radu) nije dobro da u se u takvom odstupanju uopće ne uklapa u logiku općeg propisa, tim više što će se u svemu što nije uređeno posebnim propisom morati primijeniti opći propis. Prema odredbi čl. 107. st. 1. toč. Zakona o radu osobno uvjetovani otkaz znači da radnik nije u mogućnosti uredno izvršavati svoje obveze iz radnog odnosa zbog određenih trajnih osobina ili (ne)sposobnosti. Postavlja se pitanje kako bi se putem pisanja te prihvaćanja ili neprihvaćanja izvješća mogla utvrđivati (ne)sposobnost za rad. Naime, nesposobnost za rad ovdje bi trebalo tumačiti u smislu nepostojanja zdravstvene sposobnosti, posebnih dozvola koje zaposlenici na određenim radnim mjestima moraju imati (npr. dozvole za upravljanje motornim vozilom), itd. U tom smislu, ne znači da je nesposoban onaj radnik koji ne obavlja uredno svoje radne zadatke

zbog nedovoljnog zalaganja, rada i sl. U tom slučaju ugovor o radu se, prema Zakonu o radu, otkazuje zbog razloga uvjetovanih skrivljenim ponašanjem radnika. Neprihvatanje izvješća, u nedostatku drukčije zakonske odredbe (ili barem obrazloženja Nacrta), vjerojatno je predviđeno za neispunjavanje radnih obveza, odnosno neuredno ispunjavanje radnih obveza. No, neprihvatanje izvješća ne uklapa se u potpunosti niti u koncept skrivljenog otkaza. Naime, postavlja se pitanje zašto se ispunjavanje radnih obveza kontrolira samo jednom u tri godine? S druge strane, postavlja se pitanje što će se dogoditi kada pojedini znanstvenik nema na raspolaganju odgovarajuća sredstva za postizanje rezultata koji bi predstavljali podlogu za izradu „prihvatljivog“ izvješća? U tom smislu, i ovo bi rješenje bilo potrebno preispitati.

5. Nacrtom je predviđeno da se asistentima ugovor temeljem kojeg rade u sustavu znanosti i visokog obrazovanja skraćuje sa 6 na 5 godina (čl. 43/2) što, ima li se na umu njihovu opterećenost ispunjavanjem obveza na poslijediplomskim studijima te sudjelovanje u nastavi i ostalim znanstveno-nastavnim aktivnostima, može dovesti u pitanje mogućnost kvalitetnog ispunjavanja ugovornih obveza od strane asistenata.

6. Nacrtom se uvodi novo znanstveno zvanje „znanstveni savjetnik u trajnom zvanju“. No, ima li se na umu da su za stjecanje toga znanstvenog zvanja predviđeni isti uvjeti kao i za znanstvenog savjetnika (čl. 32/4), upitna je oportunitet pa i smislenost takvoga rješenja. Čini se, naime, da je i ova promjena uzrokovana trenutnim financijskim problemima te nepotrebno komplicira i odugovlači postupak izbora u znanstvena zvanja.

7. Nacrtom je, nadalje, predviđeno da zaposlenik javne znanstvene pravne osobe (čl. 46), odnosno nastavnici i suradnici javne visokoškolske ustanove može raditi poslove izvan matične pravne osobe samo uz njezinu suglasnost te samo u ograničenom vremenskom trajanju. Kao što je već naglašeno, riječ je o dobrodošlom pokušaju reguliranja potencijalnog sukoba interesa zaposlenika koji rade na javnim znanstvenim i visokoškolskim ustanovama. Ipak, i ovo bi rješenje do određene mjere trebalo doraditi. Naime, prema predloženom rješenju ostaje nejasna granica između aktivnosti koje obavlja ustanova i stručnih znanja koje zaposlenik može koristiti, pa i na tržišnoj osnovi, izvan radnog vremena. Stoga bi trebalo jasnije odrediti što se to smatra radom za poslodavca u vremenu i opsegu radnih zadataka.

8. U popratnom tekstu uz Nacrt navedeno je da se u pogledu suradničkih radnih mjesta „...*uvodi dodatna selekcija za postdoktorande propisivanjem obveze javnih natječaja, za razliku od dosadašnjeg automatskog produljivanja ugovora asistentu koji je doktorirao.*“ (str. 8.). Navedeno rješenje nije moguće iščitati iz predloženog normativnog djela Nacrta, no ono što je moguće iščitati jest odredba prijelaznih i završnih odredaba (čl. 64/2) prema kojoj osobe koje su danom stupanja na snagu Zakona o izmjenama zatečene na suradničkom zvanju znanstvenog novaka – asistenta, a koje ispune uvjet stjecanja akademskog stupnja doktora znanosti, neće se automatski produljivati radni odnos, već se one mogu javiti na javne natječaje raspisane za sva viša zvanja. Prije svega, takvim se rješenjem očito raskida sa dobrom praksom nezadiranja u stečena prava. Potrebno je, međutim, naglasiti da takvo rješenje može imati nesagledive

negativne posljedice kako na sustav znanosti i visokog obrazovanja tako i na radni i socijalni status mladih znanstvenika. Takvom bi se mjerom u narednih 2-3 godine 500 do 600 doktora znanosti poslalo na tržište rada koje za njihove kvalifikacije jednostavno ne postoji. Ovdje podsjećamo da na nacionalnoj razini još uvijek nije donesen nacionalni kvalifikacijski okvir, dokument koji bi trebao omogućiti prepoznavanje stečene kompetencije svih razina studija na tržištu rada. Čak i kad bi se to tržište rada uspostavilo, postoji snažan faktor socijalne nesigurnosti kojom je opterećen prekid radnog statusa tih osoba (npr. otkazivanje stambenih kredita koje su dobili pod povoljnijim uvjetima od prethodnih Vlada, upućivanje na tržište rada izvan Hrvatske – tzv. odljev mozgova). Ta vrsta neizvjesnosti koja se stvara novopredloženim rješenjima kod koje se mladi ljudi u formativnim godinama upućuju u područje znanosti da bi ih se, nakon pet godina osposobljavanja, otpuštalo iz sustava i slalo na, uglavnom nepostojeće, tržište rada vjerojatno će dovesti do drastičnog pada interesa mladih za rad u znanosti i posljedično do negativne selekcije. Pored toga, ima li se na umu da velik broj tih mladih znanstvenika sudjeluje u nastavi, njihov izlazak iz sustava visokog obrazovanja vrlo će vjerojatno bitno ugroziti funkcioniranje sustava. Ako se toj mjeri pridoda mjera obvezatnog umirovljenja nastavnika u dobi od 65 godina, kolaps sustava sasvim je izvjestan.

9. Nacrtom se predlaže da zaposleniku na znanstvenom, znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom te nastavnom i stručnom radnom mjestu na visokom učilištu radni odnos prestaje s navršениh 65 godina života, a da se iznimno takvoj osobi može produljiti ugovor o radu ako su sredstva za to osigurana iz namjenskih projektnih sredstava ili iz vlastitih sredstava (čl. 42, 102). Sudeći prema javnim istupima odgovornih osoba iz resornog Ministarstva, takvom se mjerom nastoji ostvariti financijske uštede, dakle polučiti kratkoročne rezultate.

Navedenim rješenjem, međutim, neće se polučiti nikakve značajnije financijske uštede, dakle neće se postići nikakvi kratkoročni rezultati, ali će se zato dugoročno bez ikakve sumnje polučiti značajni negativni rezultati. Prije svega, potrebno je napomenuti da se temeljem čl. 65. Zakona o izmjenama, pravilo iz čl. 102. ne primjenjuje na osobe kojima je radni odnos nakon 65. godine života produžen prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama. Prema tome, ovo rješenje neće dovesti ni do kakvih promjena u narednom periodu od otprilike 5 godina. No, čak i tada, predloženo rješenje neće dovesti ni do kakve financijske uštede. Naime, mirovina redovitog profesora uvećana za plaću docenta (koji bi trebao zamijeniti umirovljenog profesora), načelno su isti plaći redovitog profesora u trajnom zvanju. Dapače, takvom mjerom, umjesto osobe koja doprinosi punjenju proračuna, pa time i financiranju zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, nastavnik stariji od 65 godina postaju isključivo korisnik državnog proračuna.

Osim toga, ovo se rješenje brani tvrdnjom kako se Nacrtom ne uvodi dobno ograničenje rada znanstvenika i nastavnika, već se samo ograničava mogućnost financiranja njihova rada iz državnog proračuna. Činjenica je da je Nacrtom predviđeno kako znanstvenik i/ili nastavnik mogu nastaviti s radom u svojoj instituciji ako su za njegovu plaću osigurana sredstva iz namjenskih sredstava za domaće i međunarodne projekte ili iz vlastitih sredstava (42/7, 102/5,6). No, ima li se na umu činjenicu da velika većina znanstvenih i nastavnih ustanova nema nikakvih

vlastitih prihoda ili barem ne dovoljnih za pokrivanje cjelokupne plaće znanstvenika ili nastavnika starijih od 65 godina, jasno je da se iz tog izvora neće moći financirati rad znanstvenika i nastavnika starijih od 65 godina. Nadalje, činjenica je da su akumuliranim znanjem i iskustvom nastavnici nakon 65. godine života izuzetno kvalitetni i potrebni u nastavnom procesu. U tom smislu, sasvim je nerealno očekivati da će bi se nastavna aktivnost takvih osoba mogla financirati iz sredstava projekata, koji su usmjereni na istraživački, a ne nastavni rad.

Ovo se rješenje, nadalje, opravdava željom da se „otvori“ prostor mladim ljudima. Na taj se način nepotrebno generacijski antagonizira zaposlenike u sustavu i to, što je važno istaknuti, na temelju potpuno netočnih premisa. Naime, stječe se dojam da se želi poručiti kako mladi nastavnici i znanstvenici ne mogu napredovati zato što im „stari“ zauzimaju mjesto. No, činjenica je da u ovom trenutku, uzevši u obzir sve trenutno zaposlene nastavnike i suradnike, još uvijek postoji premali broj znanstveno-nastavnog djelatnici u sustavu. Naime, po kriteriju broja nastavnika u odnosu na broj studenata još se uvijek na našim visokim učilištima nije dostigao optimalan odnos, tako da mjesta bez ikakve sumnje ima i za „mlade“ i za „stare“. Ono što je potrebno učiniti jest povećati izdvajanja za visoko obrazovanje i znanost, a ne pokušavati štedjeti smanjenjem ionako deficitarnih kadrova. Dapače, komparativna iskustva pokazuju da se niti u jednoj zemlji koja je posegnula za snižavanjem dobne granice za umirovljenje time nije povećala stopa zaposlenosti mlađih osoba.

Ima li se na umu da, prema predloženim rješenjima, očito niti mladi znanstvenici neće automatski napredovati, odnosno neće im biti osiguran ostanak u sustavu čak i u slučaju iznimnih radnih rezultata, već će njihov ostanak i napredovanje u sustavu biti uvjetovano financijskim mogućnostima, dolazi se do zaključka da će, s jedne strane, iz javnog sustava znanosti i visokog obrazovanja odlaziti znanstvenici i nastavnici iznad 65 godina, dok istovremeno u taj sustav neće ulaziti mladi. Nesumnjivo, takvo što izvjesno će dovesti do kolapsa sustava. Ima li se, pored toga, na umu gubitak intelektualnog potencijala nepotrebnim umirovljenjem osoba koje su u pravilu u tim godinama još uvijek u naponu intelektualne snage, jasno je da će kapaciteti i kompetencije javnih znanstvenih i visokoobrazovnih ustanova nepotrebno erodirati.

Konačno, predloženo rješenje prema kojem bi se znanstvenike i nastavnike sa 65 godina života umirovljivalo u potpunom je neskladu s evidentnim trendom produženja radnog vijeka. S takvim rješenjem ubrzo bi se mogli naći u apsurdnoj situaciji da će ostali zaposlenici biti u obvezi raditi duže no znanstvenici i nastavnici (vjerojatno do 67. godine), čime će se opet nepotrebno stvarati društveni odium prema akademskoj zajednici.

Budući da iz navedenog proizlazi kako nema niti jednog valjanog argumenta koji bi govorio u prilog opravdanosti rješenja o umirovljenju znanstvenika i nastavnika sa 65 godina života, takav bi prijedlog trebalo izostaviti iz Nacrta.

3. NOMOTEHNIČKI ASPEKTI

U Nacrtu je moguće zamijetiti nezanemariv broj slučajeva jezične, sadržajne i nomotehničke nekonzistentnosti. Tako se, na primjer, u Nacrtu često rabi sintagma „zaključivanje ugovora“ umjesto pravnički pravilnije sintagme „sklapanje ugovora“. Nadalje, u pojedinim se situacijama ne slijedi nomotehničke standarde pa se u člancima koji se sastoje samo od jednog stavka navodi i broj toga stavka, kao što je to, primjerice, slučaj u članku 107. Na pojedinim se mjestima u Nacrtu terminologija ne koristi konzistentno. Tako, primjerice, u kontekstu navođenja subjekata visokog obrazovanja, Nacrt u pravilu slijedi zakonsku terminologiju pa govori o „visokim učilištima“. No, na pojedinim mjestima, umjesto te sintagme, koristi se, čini se nepotrebno, sintagmu „sveučilište, veleučilište ili visoka škola“ (npr. čl. 76 i 76a). Unatoč činjenici da se Nacrtom predlaže uvođenje jednog Nacionalnog vijeća (čl. 6), u tekstu Nacrta i dalje je moguće naići na spominjanje Nacionalnog vijeća za znanosti i Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje (npr. čl. 11, 13). Ovi primjeri ukazuju na to da nomotehničkom sređivanju teksta nije posvećena potrebna pažnja te da bi u nastavku procedure trebalo pomnije odraditi taj dio posla.

Primjedbe koje su dane u ovom osvrtu predstavljaju najznačajnije, ali svakako ne i jedine elemente Nacrta koji su po našem mišljenju sporni te kojima bi u nastavku procedure trebalo posvetiti više pozornosti. Kratkoća vremena koja je ostavljena za javnu raspravu nije, na žalost, dopuštala detaljniju analizu Nacrta i u njemu predloženih rješenja. Za nadati se da će u nastavku procedure deficitarnost vremenskog okvira za javnu raspravu biti kompenzirana kvalitetom i otvorenošću rasprave između resornog Ministarstva i zainteresirane javnosti o potrebnim poboljšanjima Nacrta. Kao i pri svim dosadašnjim pokušajima reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i ovom prilikom izražava punu spremnost da stručnošću i iskustvom svojih kadrova pomogne u izradi teksta Nacrta kojim će svi dionici sustava znanosti i visokog obrazovanja moći biti zadovoljni.